

Ukrayna Krizinin Gerçekliği, Boyutları ve Motivasyonu

Soru: 20 Aralık 2021’de El Cezire sitesinin bildirdiğine göre, Ukrayna ordusu ve Rusya yanlısı ayrılıkçıların karşılıklı ateşi sonucu her iki taraftan ölenler oldu... Bu gelişmeler, Ukrayna Ulusal Güvenlik ve Savunma Konseyi Sekreteri Aleksey Danilov’un açıklamasından bir gün sonra geldi. Danilov, olası bir Rus işgali beklentisiyle ülkesinin, tarihte ilk kez tüm ajansların ve ordu kurumlarının katılımıyla ayrıntılı bir eylem planı hazırladığını belirtti. Ukrayna, Rusya’nın Ukrayna sınırı yakınında 100 bin asker konuşlandırıldığını ve önümüzdeki Ocak ayında Ukrayna’ya girme hazırlığı yaptığını iddia etti... Rusya ise, Ukrayna’yı işgal planını yalanladı... (20.12.2021 El Cezire) Bu krizin gerçekliği, boyutları ve motivasyonu nedir? Bu gerilimden özellikle de Rusya-Amerika geriliminden ne bekleniyor?

Cevap: Cevabın açıklığa kavuşması için aşağıdaki hususlara bir göz atacağız:

1- 16. yüzyılda Çarlık Rusya’sı, Ukrayna topraklarını ele geçirdi. Daha sonra Ukrayna halkı, geri kalan bölgelerin kolonizasyonunda Rusların yanında yer aldı ve diğer halkların kolonizasyonunda iş birliği yaptı. Sömürülen halklar bile Slav ırkından olmaları nedeniyle Ruslar ile Ukraynalılar arasında nadiren ayırım yaptılar. 1991’de Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra bağımsızlığına kavuşan Ukrayna, Karadeniz’in kuzeyindeki eşsiz konumuyla, 40 milyonluk büyük nüfusuyla, Rusya sanayisine benzer sanayisiyle ve Sovyetlerden miras aldığı üçte bir nükleer cephaneliğiyle “Sovyetler Birliği” topraklarının ikinci ülkesine dönüştü. Ancak ABD ve Rusya’nın Ukrayna ile yaptıkları anlaşması uyarınca Ukrayna nükleer silahlardan arındırıldı. Buna karşılık ABD ve Rusya, Ukrayna’nın toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığının korunması taahhüdünde bulundular. Ukrayna, Rusya ile “Sovyet” Karadeniz Filosu konusunda uzun ve çetin müzakerelere tutuşmuş, çoğunu Rusya’nın miras aldığı “Sovyet” Karadeniz Filosu, kira sözleşmesi uyarınca Ukrayna’nın Kırım’daki Sivastopol limanında konuşlandırılmaya devam etmişti.

2- Rusya, Ukrayna ile yaşadığı tüm anlaşmazlıklarda Ukrayna’yı tekrar güdümü altına alamadı. İster doksanlı yılların başında Karadeniz Filosu’nun paylaşılması meselesinde olsun, ister Sovyetler Birliği’nin Rusya topraklarından Avrupa’ya gaz transferi için Ukrayna topraklarında inşa ettiği uzun ve geniş doğalgaz boru hatları meselesinde olsun, ki Rusya’nın Karadeniz’den geçen “Türk Akımı” veya Baltık Denizi’nden Almanya’ya uzanan “Kuzey Akımı” gibi alternatif doğalgaz hatlarına gerekliliği bu meseleden sonra ortaya çıktı, ister verimli Ukrayna topraklarında üretilen şeker ve yağlara aşırı gereksinim duyan Rus pazarının ticari konularında olsun, ister Rusya’nın eski Sovyet ülkeleri için kurduğu çeşitli yapılara üyeliğinde olsun, isterse Ukrayna’nın Avrupa Birliği ve NATO eğilimlerinin ortaya çıkmasında olsun, tüm bu Rusya-Ukrayna anlaşmazlıklarında, askeri üstünlüğüne rağmen son otuz yılda Rusya Ukrayna üzerinde yeniden hakimiyet kuramadı...

3- Ukrayna, Rusya’nın ön bahçesidir. Konum, milli, dini ve tarihi bağ açısından örneğin Orta Asya gibi Rusya’nın arka bahçesi değildir. Rusya ve uluslararası konumu için Ukrayna Rusya’nın ön cephesidir. Karadeniz’e nazırdır. Rusya’nın tarih boyunca ilhak ettiği Kafkas İslam bölgeleri üzerinden Karadeniz’i kontrol eder. Ukrayna’nın verimli toprakları, Batı ile gelgitli ilişkilerinde temel mallarda Rusya’nın gıda güvenliğini sağlamaktadır. Doğalgaz boru hatları veya diğer hususlar Doğu Avrupa’ya Ukrayna topraklarından geçmektedir. Her şeyden önce bugün Ukrayna, Rusya’nın tarihsel düğüm ve kompleksinin çözümü için son tampon bölgedir. İki kez işgale uğradığı (Napolyon ve Hitler) Avrupa’dan korkmaktadır. Sovyet devletinin zayıflığı, bir tampon bölge olarak Doğu Avrupa’dan vazgeçmek mecburiyetinde bırakmıştır. Doğu Avrupa’ya doğru genişleyen NATO karşısında, en azından komşuları Ukrayna ve Beyaz Rusya’nın, NATO riskleri ve doğuya doğru ilerleyen askeri makinesi için tampon bölge olmasını arzulamaktadır. Rusya bugün Ukrayna’nın NATO üyeliğine veya NATO’nun Ukrayna’yı desteklemesine karşı çıkmaktadır. “Rusya Dışişleri

Bakan Yardımcısı Sergei Ryabkov, ABD'nin Ukrayna'ya aktif askeri desteğini "Rusya'nın güvenliği için ciddi bir meydan okuma" olarak değerlendirdi. (13.04.2021 Aynu'1 İhbariye)

4- Batı, özellikle Amerika, Rus siyasetindeki bu Ukrayna kompleksi ve düğümünün bilincindedir. Ukrayna'da milliyetçi hareketlerin yeniden canlanmasından ve kökleşen Rusya düşmanlıklarından sonra Ukrayna Rusya'nın yumuşak karnıdır. Bu nedenle yirmi yıldır Ukrayna, Amerika ve Avrupa'nın Rusya ile sürtüşmesinin merkezi haline gelmiştir. Moskova, 2014 yılında Rusya yanlısı Ukrayna Devlet Başkanı Yanukoviç'i deviren Turuncu Devrim'ine güneydeki Kırım'ı Ukrayna'dan kopararak ve Rusya'ya ilhak ederek misilleme yaptı. Rusya'nın Kırım'da stratejik ve devasa askeri üsleri var. Bununla da yetinmeyerek, doğu bölgelerini tutuşturmak, Rusların "Küçük Rusya" olarak adlandırdıkları iki vilayetin (Donetsk ve Luhansk) bağımsızlığını ilan etmek için Ukrayna'daki Rus ayrılıkçıları kışkırttı ve askeri destekte bulundu. İşte bütün bunlar Ukrayna'yı Batının kollarına itti. Sonrasında Ukrayna, Rus saldırganlığından korunmak amacıyla ısrarla NATO'ya katılmayı talep etti. Batı, Ukrayna'ya yakınlık göstermeye başladı ve savunuculuğunu yaptı. Özellikle Rusya ile krizlerin tırmandığı bir zamanda Avrupa Birliği veya "NATO" üyesi olmadığı halde Avrupa ve "NATO" toplantılarına çağrıldı. Amerika Ukrayna'yı silahlandırmaya ve milyarlarca dolarlık askeri yardım sağlamaya ve ordusunu eğitmeye başladı...

5- Rusya, Kırım ilhakından bu yana Batının (Avrupa ve Amerika) sert yaptırımlarına maruz kalmaktadır. Çin ile ekonomik ilişkilerini geliştirerek bunu telafi etmeye çalıştı. Çin'e petrol ve doğalgaz transferi için boru hatları döşedi. Çin ürünlerinin doğrudan Avrupa'ya taşınması için Çin'e kara koridoru (demiryolu) açtı. Yani Çin'in büyük "İpek Yolu" projesi çerçevesinde Çin ile iş birliği yaptı. Ayrıca, ABD tahvil ve dolar stokunu elinden çıkarmaya başladı. Dış ticaretini büyük ölçüde dolardan özgürleştirdi. Amerika, Avrupa veya Çin gibi ticari bir dev olmasa da Rusya'nın ekonomik hegemonyasına meydan okuduğunu, diğer ülkeleri de cesaretlendirdiğini gördü. Özellikle Çin'le ticari sözleşmelerinin çoğunu dolar yerine yerel para birimi ile yapmasında bu açıkça görülüyor. Bu, Amerika için bir tehditti. Son olarak buna, Avrupa'ya yeni bir ekonomik ikilem yaratmak için Rusya'nın gaz fiyatlarını yükseltmesi suçlaması da eklendi.

6- Rusya, Ukrayna'ya tarihi bağları, hegemonya, ekonomik, güvenlik boyutları ve avantajları yani NATO ile tampon bölge olması açısından bakıyor. Bu nedenle, Ukrayna'yı bir kırmızıçizgi olarak görüyor. "Putin, NATO'nun Ukrayna'ya asker ve silah konuşlandırmasına karşı olduğunu yineledi. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, "NATO'nun Ukrayna'daki askeri altyapısını genişletmesinin Rusya için kırmızıçizgi olduğunu belirtti ve ülkesinin kırmızıçizgilerinin geçilmeyeceğini umduklarını vurguladı. ABD Başkanı Joe Biden ise, Rusya'nın Ukrayna konusundaki kırmızıçizgilerini tanımadığını belirtti. (04.12.2021 Noonpost) İşte bütün bunlardan dolayı mevcut Ukrayna krizini yöneten Rusya'nın, Ukrayna'dan vazgeçmesi ve kolay lokma olması için Amerika ve NATO'ya terk etmesi düşünülemez. Özellikle de Batı yaptırımlarını deneyimledikten ve katlandıktan sonra. Dahası Rusya, bugün Amerika'nın kafasını en çok meşgul eden şeyin Çin ile mücadele olduğuna inanıyor. Diğer bir deyişle, Amerika, savunmak için belli Amerikan kaynakları gerektiren Ukrayna'yı NATO üyesi yapmayı göze almayacaktır, çünkü bu, ABD'nin Uzak Doğu'da Çin'le mücadele hazırlıklarını dumura uğratacaktır... Ayrıca Rusya, askeri açıdan daha zayıf olan ve enerji arzı konusunda büyük ölçüde Rusya'ya bağımlı olan Avrupa'ya pek değer vermiyor. Yani Rusya, Ukrayna'da başarıya ulaşması için uluslararası konjonktürün elverişli olduğunu düşünüyor. Bu nedenle Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov'un, Amerikalı mevkidaşı Anthony Blinken'e, Rusya'nın batı sınırlarında uzun vadeli güvenlik garantilerinin alternatif olabileceğini vurgulayarak, bunun 'zorunlu bir gereklilik olarak düşünülmesi gerektiğinin' altını çizdiği kaydedildi. (02.12.2021 <http://alwasat.ly>)

7- Ukrayna'daki krizin arkasında duran Rusya'nın talepleri işte budur. Rusya, Batı'nın Ukrayna'yı çok fazla silahlandırıldığını, ordusunu güçlendirdikten sonra ülkenin doğusundaki Rus ayrılıkçıların kökünü kazımak için Ukrayna'yı kışkırtabileceğini, daha sonra da Kırım'da savaşa sürükleyebileceğini düşünüyor. Tüm bunlar, Rusya için tehlikeli ve riskli. Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov, "Ukrayna'ya helikopterler, insansız hava araçları ve uçaklar tedarik

edilmesi, Kiev'i keskin ve tehlikeli adımlara yöneltiyor... Ukrayna'nın Donbass'taki duruma güç yoluyla çözüm bulmaya dönük her türlü provokasyonu bastırılacak" diye konuştu." (09.12.2021 Russia Today)

Dolayısıyla mevcut kriz, Rusya'nın şunları hedeflediğini gösteriyor: Birincisi, Kırım'ın Rusya'nın bir parçası olduğunun sorgulanmaması, aksine Amerika ve Avrupa'nın bunu olmuş bitmiş bir olgu tanınması, ikincisi, Ukrayna'nın doğusunun Ukrayna yönetiminin dışında kalması, Rusya'nın bir parçası olarak kabul edilmesi, üçüncüsü ve en etkilisi ise, Ukrayna'nın NATO'ya girmemesi ve bunun için özellikle de NATO ile Ukrayna arasında Karadeniz'de gerçekleştirilen ortak askeri tatbikattan sonra güvenceler verilmesi. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, "NATO'nun Karadeniz'de gerçekleştirdiği son askeri tatbikatla tüm sınırları aştığı uyarısında bulundu. Putin, Batı'yı, Rusya'nın kırmızıçizgileri hakkındaki uyarılarını derinine inmeden yüzeysel biçimde anlamakla suçladı. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Dışişleri Bakanlığı'nın yönetim kurulu toplantısında yaptığı konuşmada, "NATO uçaklarının sınırlarımızın 20 km yakınında uçuşu izin verilebilecek sınırları aşıyor. Batılı partnerlerimiz, Kiev'e öldürücü modern silahlar sağlayarak, Karadeniz'de, üstelik de sınırlarımızın çok yakında provokatif askeri tatbikatlar gerçekleştirerek durumu tırmandırıyorlar" dedi. (18.11.2021 El Cezire)

8- Amerika, Rusya Devlet Başkanı Putin ile ABD Başkanı Biden arasında düzenlenen bir zirveyle Rusya'nın taleplerine yanıt verdi. 7 Aralık 2021'de gerçekleştirilen zirvenin ana gündem maddesini Ukrayna krizi oluşturdu, ama tek gündem maddesi değildi. Görünen o ki Rusya, zirvede Amerika'dan Ukrayna'daki kırmızıçizgilerini tanınmasını istedi. Amerika da Ukrayna'yı işgal etmesi durumunda Rusya'nın ekonomik yaptırımlara maruz kalacağı uyarısında bulundu. ABD, yaptırım ötesinde bir şey yapamaz. ABD Başkanı zirvenin ertesi günü yaptığı açıklamada, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi durumunda ABD'nin asker gönderip göndermeyeceği şeklindeki bir soruyu "Bu masada değil" sözleriyle yanıtladı. Zirve öncesi Amerika, birçok ABD'li yetkilinin ağzından Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi durumunda daha önce hiç görmediği yaptırımlara maruz kalacağı tehdidinde bulundu. Ve "Kuzey Akım" boru hattındaki Rus gazının Almanya'ya akışını engellemekten ve Almanlarla da bu konunun konuşulduğundan bahsetti. ABD'nin maksimum yapabileceği şey, Rusya ve Merkez Bankasını SWIFT sisteminin dışında bırakmaktır. Kaldı ki Rusya, ticaretinin çoğunu ulusal para birimi ile gerçekleştirmektedir.

9- Mevcut kriz irdelendiğinde, Rusya'nın kendini geri tepebilecek bir krizin içine attığı görülür. Amerika, Ukrayna Devlet Başkanı'nı Rusya'ya karşı kışkırtabilir. Bu durumda Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmekten başka seçeneği kalmayacak, dolayısıyla Avrupa ile birlikte Ukrayna bataklığına gömülecektir. Ukrayna NATO üyesi değil ki Amerika Ukrayna'yı savunmaya kalksın. Rusya bir yanlışlık yapıp Ukrayna'yı işgal etmeye kalkarsa, Rus saldırganlığı karşısında tek yumruk olmak bahanesiyle Avrupa ülkelerini boyun eğdirmek ve yeniden Amerikan kanatları altına almak için Amerika'ya gerekçeler sağlayacaktır. Bu ise Rusya'nın savunduğu uluslararası çok kutupluluk ile bağdaşmaz. Ayrıca Rusya'nın algılamakta zorlandığı bir mesele var. Ukrayna'yı işgal etmesi durumunda ABD, Rusya ile Çin arasında gelişen ittifakı dağıtmak için Rusya üzerinde yeni bir baskı aracına sahip olacaktır. Zira o zaman Çin'e baskı yapabilecek, Ukrayna'ya saldıran Rusya'dan Çin'i uzaklaştırmak için ticaret ile tehdit edecektir. Eğer Çin ABD'nin baskılarına boyun eğip Rusya'dan uzaklaşırsa, bu durumda Amerika büyük bir hedefe ulaşmış olacaktır. Yok, eğer Rusya çeşitli yaptırımlara maruz kalır ve işgalden sonra Ukrayna'dan geri çekilirse, Amerika'nın Ukrayna'nın doğusundaki talepleri devam edecektir. Hatta Kırım'da bile Ukrayna işgali kazanımlarından yoksun kalacaktır. Dahası başına belalar gelecektir. Yanı sıra Amerika, Doğu Avrupa ülkelerini kışkırtacak, Ukrayna'da Rusya'ya darbe indirmek için o ülkeleri etkili ve faal askeri destek vermeye sevk edecektir. Rusya'nın Afganistan'da yaşadığı tükenmişlik deneyimi, hafızalardan uzak değil. Bütün bunlar nedeniyle Rusya, Ukrayna konusunda riskli bir oyuna kalkışmıştır. Bu oyun büyük bir tuzağa dönüşebilir, yani eylemlerinin sonuçlarını hesaplamayan bir aptal gibi geri tepebilir!

10- İşin nereye varacağına gelince:

A- Avrupa ülkeleri, gerilimi düşürmek ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesini önlemek için çalışmaktadır. Riskleri azaltmak ve Rus doğalgazının makul fiyatlarla Avrupa'ya akışını sürdürmek için Rusya ile ilişkileri yumuşatmak istemektedir. Fransa, Almanya ve İtalya, Rusya'ya krizin çözümü için Ukrayna ile müzakere çağrısında bulundular. O nedenle "Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas, ülkesinin Rusya ile ilişkileri geliştirmek istediğini söyledi. Bakan, bunun için Donbass'taki anlaşmazlığın çözümünde ilerleme kaydedilmesi gerektiğini vurguladı. (23.11.2021 Russia Today) Fakat İngiltere, ayrıldığı Avrupa Birliği'nin siyasetine rahatsızlık vermek türünden durumu kızıştırmaya çalışabilir! "İngiltere Genelkurmay Başkanı General Nicholas Carter, Batı ile Rusya arasında Soğuk Savaş'tan bu yana her zamankinden daha büyük bir savaş tehlikesi bulunmaktadır ifadelerini kullandı." (13.11.2021 El Cezire) Ayrıca Carter, "Bölgede çatışma ihtimaline karşı "tetikte olmalıyız" dedi. General Nick Carter, BBC'ye yaptığı açıklamada, Rusya ile bir savaş olmamasını umduğunu ve Moskova'nın da bir savaş istediğine inanmadığını ancak NATO'nun olası bir savaşa hazır olması gerektiğini söyledi." (05.12.2021 BBC) İngiltere'den yapılan bu tür açıklamalar, sıcak savaşa karşı tetikte olmaktan daha ziyade kafa karıştırıcıdır.

B- Ama burada en belirleyici faktör, Amerika'nın pozisyonudur. Çünkü Ukrayna hükümetinin birçok ipi Amerika'nın elindedir. Bu yüzden Rusya, güvenlik garantilerinin yasal zemine oturtulmasını öngören teklifini, ABD'nin adımlarını takip eden NATO ülkelerine değil, ABD'li temsilcilere ilettili. Amerika'nın Rusya'nın güvenlik garantilerine, özellikle de Ukrayna'nın NATO'ya katılım meselesine yanıtının gecikmesi, Rusya'yı endişelendirdi: "Dışişleri Bakan Yardımcısı Sergei Ryabkov, "Süreci yavaş ilerletmek istiyorlar ama bizim acelemiz var, çünkü durum çok zor, akut ve daha karmaşık hale gelme eğiliminde" dedi. (20.12.2021 El Cezire) Buna göre:

- **Amerika, Çin konusunda uzlaşmaya varmadan Ukrayna'da Rusya'ya güvenlik garantileri verirse**, bu durumda bu krizin başrol oyuncusu Rusya olacak, bu garantilerin verilmesi, Amerikan pozisyonunun ziyadesiyle zayıflığını ortaya koyacaktır. Çünkü Rusya'nın taleplerine boyun eğmiş ve Avrupa'nın gerilimi düşürme taleplerine de kulak vermiş görüntüsünde olacaktır. Rusya'nın Amerika'nın çıkarına Çin ile bağlarını koparma konusunda ödün vermesi müstesna bu pek olası değil...

- **Amerika, Rusya'yı açmaza düşürmeye ve Ukrayna'da savaşa itmeye karar verirse**, o zaman Rusya, tuzağa düşmüş ya da düşürülmüş olacaktır...

- Bu hususlar dikkatlice incelendiğinde, **Rusya'nın kandırıldığı, savaşa atıldığı ve savaş açmazına düştüğü yeni gelişmeler olmadıkça, Rusya ile Ukrayna arasında sıcak bir savaşın patlak vermesi büyük olasılıkla beklenmiyor.** Savaş beklentisinin olmaması, Ukrayna'nın doğusunda zaman zaman çatışmaların çıkmasına engel değil...

Ayrıca Amerika'nın, Rusya'nın Çin ile olan bağlarını tamamen kopartabilmesi de beklenmiyor... Buna karşılık Rusya, belirlediği üç hedefine ulaşamayacak... Aksine, kapitalistlerin uzlaşma yöntemine göre, Rusya'nın Çin ile bağlarını hafifletmesi karşılığında Rusya'nın üç hedefine yönelik ABD pozisyonunun yumuşaması mümkün... Sonra da Rusya, Ukrayna sınırındaki askeri yığınağını geri çekecek, hiçbir şey elde edemeden geri dönmüş olacaktır!

H.18 Cumade'1 Ülâ 1443
M.22 Aralık 2021